

MUIDERSLOT

Podcastreeks Muiderslot tussen je oren, reeks Podium

Aflevering #9: Drama in de Ridderzaal

(Opgenomen in de Ridderzaal)

[Er klinkt geluid van de soundscapes op de achtergrond]

Imre: Ik heb het idee dat mensen het idee hebben van: je gaat naar een historische plek toe, dat brengt je wel in een soort van sfeer en flow naar de ontstaanstijd waarin zo'n stuk geschreven is. Maar het gekke is natuurlijk, als wij vervolgens gaan spelen over Trojanen en Grieken, nemen we ze weer helemaal weg uit deze plek naar een andere wereld. En dat is natuurlijk het leuke van theater, dat je voortdurend de verbeelding van mensen activeert. Dus deze zaal verdwijnt ook weer.

Voice over Roos: Welkom bij Muiderslot [er klinkt geluid van een deur die opengaat] tussen je oren [er klinkt geluid van een deur die in het slot valt].

[Achtergrondmuziek begint]

Voice over Roos: Ik ben Roos, van Goeie Ouwe Koeien. En ik lig hier op de grond van de Ridderzaal van het kasteel.

Imre [klinkt ver weg]: Wat ik fijn vind, de zaal zit hier zo over de breedte. [Er klinkt geluid van een tas die opengeritst wordt] Het is hier niet zo diep. Het is fijn om op het vlak waar je gaat spelen, om voor de voorstelling, en daar hebben we maar zelden tijd voor maar oeh wat is dat fijn, dat je dan even zo gaat liggen en dan hoor je even de akoestiek van zo'n zaal, het voelen van de ruimte. Dat is heel prettig.

Voice over Roos: Je hoorde Imre Besanger. Artistiek leider van theater Kwast. Een theatergezelschap dat Nederlandstalige 17^e en 18^e-eeuwse toneelstukken opnieuw op de planken brengt. En dat doet Kwast soms ook hier in het Muiderslot. Ik heb een aantal voorstellingen bijgewoond. Stukken van Bredero, Vondel en P.C. Hoof. Ik vond er een opname van.

[Opname begint]

Fragment: 'De kroon, dit weet mevrouw, verdraagt geen stoelgenoot. De Londense gemeent, de kleine en de grote, eenieder roept op luid: verzeker uwen staat.'

Voice over Roos: Voor een historisch theatergezelschap lijkt me dit een bijzondere plek om te spelen. Het Muiderslot is namelijk het oudste podium van Nederland. Dat moet ik even uitleggen. Want als je je het kasteel een paar eeuwen terug inbeeldt, denk je waarschijnlijk niet aan een podium. Toch gaat de theatergeschiedenis ver terug. Uit oude documenten weten we dat prins Maurits hier in 1619 op bezoek is. En hoe kun je zo'n bijzondere gast beter ontvangen dan met een theaterstuk? Speciaal voor hem voeren Amsterdamse acteurs het treurspel *Isabella* op. Een stuk dat is geschreven door onder andere kasteelbewoner P.C. Hooft. Dat is de eerste keer dat de Ridderzaal van het Muiderslot als podium fungeert. En dat gebeurt nog steeds regelmatig. Het is daarmee de oudste bewaard gebleven theaterzaal in Nederland, die nog steeds in gebruik is. En op dat oudste podium ga ik met Imre in gesprek. Over zijn ervaringen hier, met zijn eigen theatergezelschap. En leuke bijkomstigheid: als historicus kent hij het Muiderslot als zijn broekzak. Dat gesprek doen we natuurlijk niet voordat onze stem is opgewarmd.

Imre: Je hebt de neiging om te verkrampen als je voor publiek gaat staan. En het beste is als je voelt dat er ergens een kuchje zit ofzo, acteurs zijn natuurlijk altijd heel erg met hun stem bezig, dat is eigenlijk gewoon gapen. [Er klinkt geluid van het gapen van Imre en Roos]. En wanneer je begint [gapend] houd je meestal niet meer op [er klinkt gelach van beide].

Roos: En dan voel je of er ergens nog iets in de weg zit?

Imre: Ja, dan als er slijm zit ofzo, dan loopt dat weg.

[Soundscapes en achtergrondmuziek vagen weg]

Roos: Nou, de stemmen zijn warm. We gaan ervoor. Hé barok en Renaissancetoneel uit de 17e en 18e eeuw. Voor veel mensen geen alledaagse kost denk ik zo. Hoe ben jij daarmee in aanraking gekomen?

Imre: Een beetje toevalligerwijs eigenlijk. Ik heb geschiedenis gestudeerd en altijd theater gemaakt. En aan het einde van mijn studie kwamen die twee dingen samen. En vervolgens kwam ik terecht op het Muiderslot en daar kwam het verzoek of ik een theaterfestival rond P.C. Hooft wilde organiseren. Hooft op hol hadden we dat genoemd. En ik kreeg eigenlijk niet die hele programmering vol. En toen dacht ik nou, dan ga ik met mijn eigen ad hoc gezelschap een stuk van Hooft spelen. De *Geeraerdt van Velsen*. En toen ik dat speelde toen dacht ik: wauw. Ik weet nog dat ik dat stuk las. Ik zat in Frankrijk in een Frans chateau. Dat doet er helemaal niet toe maar het was wel prettig...

Roos: Ik zie het wel meteen voor me [lachend].

Imre: Je ziet het meteen voor je [lachend]. En ik zat daar in de herfstzon, om het beeld nog wat completer te maken. En ik las dat stuk en ik dacht: alle vooroordelen die ik had over 17e-eeuws Renaissance of baroktheater, die kloppen niet. Want één van die vooroordelen is: er zit geen dramatiek in, het zijn hele

platte personages. Nou, als je de tragedie Geeraerdt van Velsen van Hooft leest, dat is zo beeldschoon en er zit zoveel dynamiek in. En halverwege komt er ineens een tovenaar uit een eik wat ik helemaal niet aan zag komen, en een geestverschijning en wraakgodinnen uit de Zuiderzee lopen de Vecht uit... Want het speelt zich af op het Muiderslot dat stuk. Daar raakte ik zo enthousiast van. En toen dacht ik: hoe kan het nou dat niemand dit spul speelt? Dat was echt de grootste vonk die er is aangegaan bij mij.

Roos: Je hebt eigenlijk een soort eigen gat in de markt gevonden.

Imre: Nou ja, de verbijstering dat je denkt van: dit is ergens zo bekend, hè die namen als P.C. Hooft, Vondel... maar ook zo ontzettend onbekend. En als je er dan achter komt dat bijvoorbeeld de Amsterdamse theaterwereld, de schouwburgwereld, dat was een internationale schouwburgwereld. Dat spul werd gespeeld tot Zweden aan toe. Het taalgebied was veel groter dan nu. En dan denk je: dat is dus heel invloedrijk geweest. Ontzettend veel stukken gespeeld, en we zijn die allemaal vergeten. En we spelen ze niet meer. En dan denk je: hoe jammer is dat. Het Nederlandse theater uit de 17^e eeuw is het best gedocumenteerde Renaissancetheater, ik durf wel te zeggen, ter wereld. We weten precies hoe de schouwburg eruitzag, we hebben de rekeningen van wat er gespeeld werd, er zijn honderden en honderden stukken bewaard gebleven. Nou, bij die Shakespeare traditie krijg je dat niet voor elkaar. Daar weten ze niets, dat is allemaal gokken. En dan denk ik hoe kan het... we hebben zo veel materiaal!

Roos: Ja, want nu zal echt niet meer iedereen die oude theaterstukken kennen. Maar is er misschien toch een bepaalde scène of passage of stuk dat mensen wel zullen herkennen?

Imre: Nou ze schreven in de 17e eeuw al heel veel stukken die zich afspeelden in de periodes daarvoor. Dus bijvoorbeeld in de Opstand. Dus er is een stuk over de moord op Willem van Oranje door Gijsbert van Hogendorp. Die hebben wij gespeeld. En dat is natuurlijk een verhaal dat bekend is. Het hele stuk werkt toe naar de moord, dat is dan de scène, en toch zijn mensen verbaasd dat hij uiteindelijk vermoord wordt.

[Er klinkt gelach van Roos]

Imre: Dat is natuurlijk hoe theater werkt. Maar ook stukken over het beleg van Haarlem, of van Leiden, dat waren hele beroemde stukken in die tijd en dat zijn verhalen die vaak ook lokaal heel erg leven.

Roos: Ja, dus meer de geschiedenissen kennen we, de verhalen kennen we, maar niet zozeer de theaterstukken ervan.

Imre: En de plotlijnen natuurlijk. Ze grepen heel vaak terug op klassieke plots. Ik bedoel Romeo en Julia, of Juliet, wat je wil zeggen, dat is eigenlijk gewoon een plot uit de Griekse Oudheid. Shakespeare heeft dat gerecycled en de Nederlandse toneelschrijvers hebben dat óók weer gerecycled. Bredero heeft er ook een variant op gemaakt: Lucelle. Er hangt in deze zaal trouwens een schilderij van, daar

achter, een scène uit Lucelle. Dus die verhalen kennen we nog steeds, alleen in andere varianten en niet in die 17e-eeuwse variant.

Roos: En wat is verder typisch aan deze theaterstukken?

Imre: Ik denk dat het heel lang verkeerd benaderd is. En dat ontdekte ik dus in die Geeraerd van Velsen. Ik dacht dat het klassiek, een soort voordrachtstoneel was met serieus-kijkende, declamerende mensen. Terwijl het zijn eigenlijk een soort Joop van den Ende actiemusicals. Dus het is heel spannend. Er wordt gevochten op het toneel, er zijn special effects op rare momenten om het voor het publiek aantrekkelijk te houden. Dus ineens een geestverschijning bijvoorbeeld. Allemaal elementen die dat theater veel spannender maken dan je zou denken. En er zaten liedjes in. Vandaar ook die musicals. In een tragedie heb je tussen de bedrijven een rij. En een rij is een koorstuk. Dat heb je ook in Grieks toneel. En die werden gezongen. Op bekende melodietjes uit die tijd. Dus dat waren dan nieuwe teksten op een bestaande melodie.

[Er klinkt gelach van Roos].

Roos: En wie stonden er op het toneel?

Imre: Nou je ziet het toneel professionaliseren in de 17^e eeuw. Aan het begin van de 17^e eeuw zijn dat nog wel de rederijderskamers. Rederijderskamers waren een soort van poëzieclubjes. Dat waren dan de hoge heren die samenkwamen en die namen en die huurden dan wat jongens in om dat te spelen. Want vrouwen mochten niet op het toneel: het was alleen maar voor mannen. Dat had met bezwaren van de Kerk te maken.

Roos: Van de Kerk mochten vrouwen niet spelen?

Imre: Nou, van de Kerk mocht toneel eigenlijk überhaupt niet. Want het is het verbeelden van de werkelijkheid en daarmee werp je een soort schijnwerkelijkheid op, die heel verleidelijk en heel gevaarlijk is, vindt de Kerk. En al helemaal, de oplossing dat er geen vrouwen op het toneel mochten, was dat mannen vrouwenrollen gingen spelen.

Roos: Ja, dat wilde ik vragen inderdaad. Hoe speelden ze dan die vrouwenrollen?

Imre: Ja, tot en met 1654 worden alle rollen door mannen gespeeld. Dus al die beroemde rollen als Juliet of Julia, was een vrouw. En het is in het Shakespeare theater trouwens ook hetzelfde, in Londen. Maar dat gaf natuurlijk wel meteen een bezwaar van de Kerk, want nu gaan die mannen vrouwen spelen. En er werd heel erg gespeeld met die verleidelijkheid die in de travestie zit. Kijk, de hele zaal weet: dat is niet echt een vrouw, dat is een man. En die staat straks op het punt om die man te gaan zoenen. Dat is een extra attractie, want er gebeurt nog iets spannenders. Dus eigenlijk schoot de Kerk zichzelf hiermee in de voet, met dit bezwaar.

Roos: Ja.

Imre: En je ziet, vanaf 1654 veranderde dat. Dan is de eerste actrice, Ariana Nozeman aan het toneel. En zij mag meespelen omdat ze getrouwd is met een acteur. Dat is de sluiproute. Die vrouwen mogen erin als ze getrouwd is binnen het huwelijk. En je ziet dan wel meteen dat de verkoop van de cijfers van het theater omhooggaan. Het is zo'n attractie dat vrouwen op het toneel staan dat er veel meer publiek zit.

Roos: Weer een nieuw element eigenlijk in die stukken.

Imre: Ja.

Roos: Maar voor wie waren die stukken dan bedoeld? Ging iedereen daar naartoe?

Imre: Ja, dat is zo ontzettend bijzonder aan dat Nederlandse theater. Het is echt een volkstheater, alle lagen van de samenleving konden er heen. Je kon voor een cent staan, in de bak, of je kon een loge huren voor een godsvermogen. Daar zaten de regenten.

Roos: Ja, daar binnenin was wel klassenverschil zeg maar.

Imre: Ja, daar binnenin. Maar in die ruimte zelf kwam dus een hele stad samen. En dat was voornamelijk Amsterdam. Die had de eerste grote schouwburg van Nederland. En later zie je Den Haag en Leiden volgen, en Rotterdam. Maar dat is uniek, want in het buitenland is dat niet zo. In Frankrijk heb je een theater voor de elite en je hebt zeg maar de kermessen, het volkstoneel, voor de gewone man. En dat mixt niet.

Roos: En hadden ze in het dorp dan ook theater? Of was het echt iets stads?

Imre: Nee, je had vaste speelperiodes in de stad en daarna werd er gereisd. Dus ze gingen met karren en tenten, een soort circusachtige tenten, het land in en dan werden er op straten en pleinen stukken opgevoerd.

Roos: Eigenlijk een veel volkser beeld denk ik dan veel mensen hebben. Want toch Bredero, Vondel of Hooft, dat klinkt zo elitair bijna ofzo, terwijl...

Imre: Ja, je moet het denk ik vergelijken met bijvoorbeeld nu, als je naar de opera in Milaan gaat, is dat niet iets elitairs. Dat is iets voor die hele stad, die is daar trots op. En je kan daar geweldig furore maken of je kan echt weggeboe't worden door de zaal. En daar zit geen klassending achter. De gewone man op de stijgers zingt ook die operaliederen.

Roos: En dan toch nog even jouw theatergezelschap, theater Kwast. Jullie hebben een hele bijzondere manier van opvoeren. Kan je daar wat over vertellen?

Imre: Ja. Nou, ik vertelde net over die Geeraerd van Velsen, dat is dan zo'n productie. Je bent vaak heel lang bezig met productiewerk bij een theaterproductie. Dus dan ben je twee jaar bezig met subsidie en dan speel je 'm een maand, en dan ben je wéér twee jaar bezig. Dat vond ik ontzettend frustrerend. En op een gegeven moment heb ik een vorm bedacht, die heette

‘mond op mond’. Wat we dan doen, in één dag repeteren we een stuk en enceneren het en gaan voor publiek. Dus vijf uur voor aanvang komen de acteurs binnen. Ze weten niet wat ze gaan doen. Ik zeg altijd: jongens, google het niet, dat ontmoedigt alleen maar. Dan gaan we er één keer doorheen en dan gaan ze met het script in de hand: BOEM, voor publiek.

Roos: Dus ’s avonds, als jullie opvoeren, hebben jullie het script in de hand.

Imre: Ja, en dat is eigenlijk de tweede keer dat zij het spelen.

Roos: Ja, en ze krijgen hun rol pas op de dag zelf?

Imre: Ja.

Roos: Ze weten niet van tevoren...

Imre: Ja. Eén van mijn spelers, Floris van Rooijen, die zei: je had het beter ‘voor de leeuwen’ kunnen noemen, want zo voelt het iedere keer weer. En het werkt ontzettend goed. Wat ik denk dat er zo goed aan werkt: ’s middags overlaad ik die acteurs helemaal met: ‘doe dit, en zo, en wat betekent dit en dat...’ En dan hebben we het daar dan over. En ’s avonds staan ze op het toneel, dan lezen ze die tekst voor de tweede keer en dan denken ze: ‘oh, het betekent dát.’ En het moment van begrip, dat delen ze meteen met de zaal. Dat is een soort van directe communicatie waardoor je ook in de zaal merkt van: oh...

We hebben ooit een recensie in de Theaterkrant gehad en daar zeiden ze ook van: die ongecensureerde reactie op die tekst, voorkomt drakerig acteerwerk en het werkt als een trein. Nou daar ben ik het natuurlijk helemaal mee eens.

Roos: Ja. Maar die taal lijkt me best wel moeilijk. Helemaal als je het dan voor de eerste keer ziet. Voor veel mensen bijna onleesbaar. Hoe maak je dat toch toegankelijk?

Imre: Nou, ik heb mezelf als een soort spreekstalmeester ingevoegd. Dus ik leid scènes in en uit, zodat je weet waar iets over gaat. En in praktijk houdt dat dus in: ik geef vooraf aan een scène de clue weg. We hadden het over dat stuk van Willem van Oranje. Nou op een gegeven moment zeg ik: jongens, dan is dit de scène waarin Willem van Oranje vermoord gaat worden. En dan denk je: dan is de spanning helemaal uit de scène.

Roos: Ja.

Imre: En dan komt er een acteur op. We spelen in simpel zwart kostuum, verder niets. En die steekt letterlijk twee vingers op en die knalt een mede-acteur, Willem van Oranje, knalt ie neer.

[Er klinkt gelach en een soort ‘schrikgeluid’ van Roos]

Imre: En er ging een schokgolf door de zaal. En na afloop vroeg ik: wat gebeurde er nou. En mensen zeiden tegen mij: ja, je had het gezegd. Maar... En dat is de magie

van theater: dat je toch zo gaat mee leven dat je op het laatst hoopt dat ondanks dat je weet dat het niet gebeurt, dat Willem van Oranje het overleeft.

Roos: Ja, heel knap hoe jullie dat doen hoor!

Imre: Dus die muur van taal wordt daardoor een stuk lager. Doordat je al zoveel begrip geeft van we gaan daar naartoe spelen.

Roos: En ik ben ook wel benieuwd, deze oude stukken hebben eigenlijk een heel ander perspectief op de wereld denk ik, omdat ze zo oud zijn. Levert dat soms ook problemen op?

Imre: Niet zo heel vaak, en dat komt omdat onze voorouders veel vrijzinniger waren dan wij. Ze zijn A. veel minder preuts. We zitten hier onder het wakend oog van de Muiderkring. Als je ziet wat die aan elkaar corresponderden, dat gaat expliciet over seks en over vrouwen. Ze namen helemaal geen blad voor de mond. Wij zijn veel preutser dan ze toen waren. Dus dat valt af, dat is geen probleem. Het enige wat toen een probleem was, was als je religieuze onderwerpen ging behandelen. Want dan kwam je op het terrein van de Kerk. Vondel gaat dat op latere leeftijd heel sterk doen, en dan merk je dat die stukken ook van het repertoire verdwijnen. Want dat kan de schouwburg niet verkopen, dat ze zulk repertoire gaan spelen. Dus religie was toen een probleem op het toneel. Het beroemdste stuk van Vondel, de Gijsbrecht van Amstel, gaat in eerste instantie niet in première, omdat het als te katholiek wordt ervaren. Het speelt zich af in de middeleeuwen en dus komt er een bisschop op. En de protestantse kerkraad zegt: uh-uh, dit gaan we niet doen. Nou dan wordt dat tegengehouden en dan wordt dat 'mellow' gemaakt. Er worden wat stukken uitgehaald, en dan mag het alsnog opgevoerd worden. Dus dat was toen een probleem. En wat je natuurlijk wel tegenkomt, als je ziet hoe er bijvoorbeeld wordt geschreven in een stuk als Adam en Titus. En dat lijkt een beetje op Titus Andronicus van Shakespeare. Of lijkt, het is eigenlijk hetzelfde stuk. En daar is de grote slechterik een Moor. Dus een zwarte man. Dat vind ik dan lastig, omdat je merkt dat die teksten er helemaal niet zo oordelend in staan, maar er wordt natuurlijk wel gesuggereerd: hij is slecht, én zwart. Dus er wordt wel een soort van stereotype neergezet.

Roos: Dus dat zou jij nu liever niet spelen?

Imre: Nee, daar heb ik dan moeite mee.

Roos: Meer om discussies nu ook.

Imre: Ja, en ik merkte, we hebben laatst een 18e-eeuwse klucht gespeeld van Pieter Langendijk. In de Beurs van Berlage speelden we dat, want het ging over de windhandel. Nou, doet er verder niet toe. Maar daarin zaten enorme stereotypen over Joodse beurshandelaren. En ik merkte gewoon van: ik vind dit niet comfortabel. En je kan het natuurlijk wel allemaal in z'n tijd plaatsen, maar dat is ook niet mijn rol als theatermaker op dat punt. Maar ik om dat maar weinig tegen. Het is niet heel vaak dat ik denk: oh, dit kan écht niet.

Roos: Laten we het zo verder hebben over jouw ervaringen hiér, op deze plek met Kwast. Daar ben ik wel benieuwd naar.

[Achtergrondmuziek begint]

Voice over van Roos: Joost van den Vondel, ja, die van het Vondelpark, wordt gezien als Nederlands' grootste schrijver van de 17e eeuw. Hoewel hij heel veel gedichten en toneelstukken heeft geschreven, is zijn bekendste nalatenschap misschien wel een woord. Namelijk: schouwburg. Dat ene woord, heeft Vondel bedacht. Hij gebruikt het voor het eerste echte theater in Amsterdam, dat in 1638 opent. Het betekent letterlijk 'kijkplaats'. Naast de naam voor de plek, opent de nieuwe schouwburg ook nog eens met een werk van Vondel. Het toneelstuk 'De Gijsbrecht van Amstel'. Een goede dag voor Vondel, als je het mij vraagt.

Vondel is geboren in Keulen, op 17 november 1587, maar moet al snel verhuizen vanwege afwijkende geloofsovertuigingen van zijn familie, die vervelende gevolgen kunnen hebben. Kort verblijft hij in Utrecht, om hierna zijn hele leven in Amsterdam te wonen. En dat is een lang leven. Hij wordt 92 jaar, en overleeft al zijn kinderen en kleinkinderen. Op één kleinkind na. Mooi en somber tegelijk. In zijn gedichten schrijft Vondel op spottende en humoristische toon over de strenge geloofsopvattingen van zijn tijd. Maar, naarmate hij ouder wordt, bedaard hij iets in zijn uitspattingen over het geloof. Mede door het overlijden van zijn vrouw en kinderen, maar ook door zijn contacten met de bekende gasten van de Muiderkring, die zomers graag samenkomen bij het Muiderslot. Toch zal het geloof hem blijven achtervolgen. Rond 1641 bekeert hij zich tot het katholicisme. Een leven van drama, had hij. Maar dat past misschien ook wel bij Nederlands grootste toneelschrijver. Zoals Vondel zij: 'De weereld is een schouwtoneel, Elck speelt zijn rol en krijght zijn deel.'

[Achtergrondmuziek vervaagt]

Roos: Een dramatisch man, die Vondel. Is het daarom extra leuk om te spelen?

Imre: Nou, er zit wel een serieuze ondertoon in zijn werk. En je merkt dat zijn persoonlijk leven doorklinkt in die teksten. Bijvoorbeeld in de Gijsbrecht zit een heel beroemde tekst van: waar werd oprechte trouw dan tussen man en vrouw ter wereld ooit gevonden? En je merkt dat hij in die tekst eigenlijk de band tussen man en vrouw boven die van een ouder met zijn kind zet. Wij zijn geneigd om dat andersom te doen. Maar je merkt wel, hij heeft allemaal kinderen verloren, en eigenlijk zegt hij van: daar heb je geen controle op. Terwijl het kiezen van een partner, daar heb je wel controle op. Dat is een eigen keus, dat is een sterkere band.

Roos: En als je Vondel met Hooft vergelijkt, schreven die dan dezelfde soort stukken of zat daar ook zo'n zware lading in?

Imre: Nee! Er is een briljante vergelijking ooit gemaakt door Kees Fens, een literatuurcriticus, en die zegt: Hooft is een twitterend Renaissance prieeltje en Vondel is een barokke domkerk. Nou, beter kan ik het niet uitleggen.

Roos: En als jij nou moet kiezen, Vondel of Hooft?

Imre: Hooft.

Roos: Zo, snel antwoord! [lachend]

Imre: [lachend] Ja.

Roos: Waarom?

Imre: Zijn spitsvondigheid van taal. Het is minder zwaar, het is heel licht. Hooft kan Nederlands laten sprankelen alsof het Italiaans is. En dat met ons plumpe, zware taaltje. En dat vind ik heel bijzonder. Vondel lukt dat niet. Vondel is prachtig hè, maar Hooft is de meester.

Roos: En hoe ging dat dan vroeger, in deze Ridderzaal?

Imre: Ja, het bijzondere is, we weten dat er in deze Ridderzaal theater is gemaakt. En ook nog eens een stuk dat Hooft zelf geschreven heeft. Er zijn eigenlijk in Nederland niet meer van dat soort plekken over waarvan we weten dat daar theater werd gemaakt. En hier wel. Je moet je wel bedenken: de zaal zag er aanzienlijk anders uit. Er is hier veel verbouwd in de 19^e eeuw. Dus de zaal is nu symmetrisch, maar hij was asymmetrisch. Er was een soort hap uit. En er lag een hele andere vloer in.

Roos: Nu is het marmer...

Imre: Dit is een mooie marmeren vloer, zo'n wit geblokte dat je dan ziet op schilderijen uit de 17^e eeuw. En dat is hier heel braaf ingelegd in de jaren '60. Maar inmiddels weten we dat je dat veel op schilderijen ziet vanwege de mooie dieptewerking. Het aantal huizen dat dat soort vloeren had, was zeer beperkt. Want het was ongelooflijk duur. Het paleis op de Dam, het stadhuis van Amsterdam, het duurste gebouw, gebouwd in de Republiek, had dat soort vloeren. Voor hier is dat veel te chique. Dus in de tijd van Hooft lagen hier van die simpele kerktegels, moet je je voorstellen. Dus een veel grijzere zaal.

Roos: En waar zat dan het publiek? Waar speelde men?

Imre: Ja, dat is allemaal gokken.

Roos: Ja.

Imre: Dat weten we niet.

Roos: Maar enig idee? Wat denk jij?

Imre: Ja kijk, logischerwijs, aan die kant van de zaal zitten twee deuren, en je hebt altijd een plek nodig om op en af te gaan. Maar wie weet zetten ze een kamerscherm neer. We weten het werkelijk waar niet.

Roos: En welke stukken hebben jullie hier met theater Kwast opgevoerd?

Imre: We hebben hier drie stukken van Hooft gespeeld, in deze zaal. De Geeraerd van Velsen, die was nog helemaal geënceneerd. En later zijn hier ook die leesvoorstellingen gedaan. Toen hebben we het jeugdwerk van Hooft gedaan, dus Theseus en Ariadne en Achilles en Polyxena. En vooral dat laatste stuk was echt feest. Want dat gaat over de Trojaanse oorlog, hè, Troje, het paard van Troje. En dan heb je twee kampen: Grieken en Romeinen. En toen hebben we de zaal ingericht als een Lagerhuis zaal. Dus met publiek aan twee kanten. En ik had van tevoren gezegd: de ene helft is voor de Trojanen en de andere helft is voor de Grieken. En ik wil dat je je actief bemoeit met de voorstelling. Dus het werd een soort voetbalwedstrijd. En dat werd zo'n grote chaos, en dat klopt heel erg met die 17^e-eeuwse theaterpraktijk. We weten, in de 17^e eeuw: het zaallicht kon niet uit in een zaal, hier al helemaal niet. Dus het bleef gewoon licht in de hele zaal. En het gaat dus ook heel erg om de dynamiek van het publiek. Je bent ook bezig met andere mensen in het publiek. Je zit te sjansen met iemand tegenover je enzo en ten dele ook met wat er op dat toneel gebeurt.

Roos: Dus het publiek speelt eigenlijk mee?

Imre: Ja! Er is geen, zoals je dat in het theater noemt, een vierde wand, hè dat je speelt alsof het publiek er niet is. Dat was er echt niet in de 17e eeuw. Er was actieve communicatie zoals we dat nu nog kennen van bijvoorbeeld cabaretvoorstellingen ofzo. Dan doet het publiek ook heel erg mee.

Roos: Maar daardoor was elke voorstelling denk ik heel anders.

Imre: Ja, en ontzettend spannend! En het was voor die acteurs heel hard werken. Nou, dat hadden we hier dus zo'n beetje nageemaakt. En na afloop zei René van Stipriaan, een cultuurhistoricus die zat in de zaal, die zei tegen mij: het was geweldig, want het was totale anarchie en het was echt de vraag: wie is er nu de baas? De spelers, of het publiek? En die strijd is ontzettend spannend om naar te kijken.

Roos: En hoe was het voor jullie eigenlijk als acteurs om hier zo te staan, op zo'n historische plek? Doet dat wat met je?

Imre: Ja, ik denk het wel. Deze zaal heeft een hele prettige intimiteit en geweldig akoestiek. Dus dat speelt heel prettig. En wat ik nog zo bijzonder vind hier, je mag hier spelen bij het licht van de kroonluchters. En dan krijg je ook nog het effect van die kaarsen.

Roos: Met die kaarsen aan ja.

Imre: En je ziet ze natuurlijk nog veel in oude kerken hangen, maar ze staan meestal uit of ze zijn elektrisch, maar als je ze bij kaarslicht ziet, dan zie je wat voor bak licht daar af komt.

Roos: En wat doet het met het publiek? Wat voor reacties krijg je daarvan?

Imre: Ik heb het idee dat mensen het idee hebben van: je gaat naar een historische plek toe, dat brengt je wel in een soort van sfeer en flow naar de ontstaanstijd waarin zo'n stuk geschreven is. Maar het gekke is natuurlijk, als wij vervolgens gaan spelen over Trojanen en Grieken, nemen we ze weer helemaal weg uit deze plek naar een andere wereld. En dat is natuurlijk het leuke van theater, dat je voortdurend de verbeelding van mensen activeert. Dus deze zaal verdwijnt ook weer.

Roos: Ja.

Imre: Als we spelen, dan zijn we ergens anders. Want dan zeg ik: nou, we beginnen in het bos. En dat is het leuke van theater. Daarom werkt theater bijvoorbeeld op film helemaal niet, want dan denk je: ja, we zijn niet in het bos, we zijn in de zaal. Maar als je in een zaal zit, dan ben je bereid... Theater werkt eigenlijk zo, de onderliggende afspraak is dat de acteurs zeggen: wij doen alsof en dat het publiek zegt: en wij doen alsof dat echt is.

Roos: Ja, en dan ben je ook even echt in dat bos.

Imre: En dan ga je dus helemaal mee naar het bos. En dan verdwijnt deze zaal weer.

Roos: En waar zit voor jou de grootste uitdaging bij deze 17^e en 18^e-eeuwse stukken?

Imre: Dat is een hele moeilijke vraag, Roos. Ik denk dat de grootste uitdaging er bij mij in zit om mensen die binnenkomen met de verwachting van: nou ja, ik ga dit maar eens een keer bekijken want het schijnt bijzonder te zijn, om die aan het einde helemaal juichend naar buiten te krijgen. En eigenlijk te winnen voor het repertoire. Ik ben wel eens naar een uitvoering van de Gijsbrecht van Amstel geweest in de stadsschouwburg, en dan liepen we naar buiten en toen hoorde ik iemand zeggen, het was niet mijn gezelschap, 'nou, toch goed om een keer gezien te hebben.' Nou, dat is natuurlijk dodelijk! Dat is geen goede reclame voor het repertoire. En mijn uitdaging is er zoveel energie in stoppen dat mensen echt huppelend naar buiten komen.

Roos: Ja, echt dat enthousiasmeren en overtuigen.

Imre: Ja, dat enthousiasme. En ook denken van: wow, wat zijn dit verborgen schatten. Waarom zijn we dit vergeten?

Roos: Wat is het gênantste dat jou op het podium is overkomen?

Imre: Ik moest daar heel lang over nadenken. Als puber maakte ik al theater en toen ben ik ooit als kabouter verkleed bij een Frans chateau, ik weet niet meer precies waarom, maar toen moesten wij iets doen, en ik liep daar met een accordeon en een kabouterbaard en ik kwam op en ik voelde kssst. En de baarde zakte zo langzaam op die accordeon, en toen moest ik nog iets doen. Toen ben ik achter een boom gedoken om dat allemaal weer te fixen.

Roos: Wat deed het publiek? Weet je dat nog?

Imre: Ja, ik liep met nog een kabouter. Kabouter 2 heeft ze afgeleid [lachend].

Roos: [lachend] Goed ingespeeld.

[Er klinkt gelach van Imre]

Imre: Waardeloos. Maar goed.

Roos: Wel een leuk verhaal

Imre: Ja, dankje.

Roos: Ik zie het wel voor me. En toch weer dat Franse chateau.

Imre: Ja, ik heb wat met Franse chateaus [lachend].

Roos: Ja [lacht]. En wat vind jij nou echt een verbetering binnen de theaterwereld ten opzichte van de 17^e en 18^e eeuw? Want ik hoor heel veel leuke dingen juist van toen, maar zijn er ook dingen die nu...

Imre: Nou, er werd enorm neergekeken op theatermakers. Dus acteurs enzo, dat was echt het schuim der aarde. Dat zat ergens daar ver beneden met incestplegers en weet ik allemaal niet. En die positie is natuurlijk heel erg verbeterd. Dus dat is wel een enorme vooruitgang.

Roos: En is er dan tot slot een passage die jij wil voordragen hier die iedereen zou moeten kennen? Of die iedereen kan enthousiasmeren?

Imre: Ja ik heb daarover na zitten denken en ik dacht ik wil dan toch iets... Kijk, we zitten nu in het Muiderslot. P.C. Hooft schreef hier zijn tragedie Geeraerd van Velsen over, over de moord op Floris V, die hier ook heeft plaatsgevonden. En hij opent dat stuk met Twist. En Twist is een personage bij hem, die komt uit de Zuiderzee naar boven gekolkt. Een beetje een hysterische vrouw moet je je voorstellen. En die zegt dan, het stuk moet nog openen, maar je weet: er gaat iets mis. En Twist introduceert de ellende. En ze zegt: 'Hier opgedonderd uit het voorburg van der helle, ben ik scheurzieke Twist, die gij met moedevellen, Hollandse vorsten hebt bezworen om den kop tegen de hemel vol spijt te steken op.'

Roos: Dankjewel.

Imre: Mooi hè.

[Er klinkt gelach van Roos]

[Achtergrondmuziek begint]

Voice over Roos: Dit was Muiderslot tussen je oren. Een podcast van Rijksmuseum Muiderslot. Geproduceerd door Goeie Ouwe Koeien en mede mogelijk gemaakt door het Fonds voor Cultuurparticipatie. De soundscapes zijn gemaakt door Thomas Hoonhout. Hij verzorgt ook de montage.

Je luisterde naar een aflevering uit de reeks podium. We maken ook een reeks over Kasteel & Collectie, een reeks over Water en eentje over de Kasteeltuinen. Alle afleveringen zijn vanaf najaar 2021 te beluisteren via je favoriete podcast app.

Leuk dat je luisterde en tot de volgende!

[Achtergrondmuziek vervaagt].